

Змістове навантаження несе проріз на місці ока у формі кришки роаяля. Відігнутий край паперу – це і відкрите око, і відкритий музичний інструмент.

Отже, втілення у плакаті образу конкретної особи через інтерпретацію її зображення графічною та символічною мовою плаката є окремим типом цього виду мистецтва, який ми визначаємо терміном «плакат-портрет». За призначенням плакат-портрет можна розділити на афішу, політичний та культурний плакат. Для афіші, присвяченій ігровому жанру, притаманне зображення актора в образі головного героя; для плаката на тему інших культурно-видовищних заходів – портрет винуватця події. Портрет у політичному плакаті вирізняється високою графічною виразністю, чіткістю образу та відбором. У культурному плакаті увічнено видатних діячів, образно-символічною мовою графічного дизайну розкрито значення та характер їх діяльності. Втілення образу у плакаті-портреті відбувається через натуралістичне портретування, поєднання його з додатковими зображеннями, застосування різних графічних технік, формування портрету з дрібних предметів чи растрових плям та шляхом символічно-асоціативного тлумачення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Владич Л. Майстри плаката: Альбом. – К.: Мистецтво, 1989. – 65 с., іл.
2. Всеукраїнська студентська бієнале плаката 2007, 2009: каталог учасників (автор вступної статті Л. Рожко-Павленко). – К.: б/в. – 2009. – 76 с., іл.
3. Станкевич Н. М. Рекламний плакат з найдавніших часів до наших днів / Н. М. Станкевич // Мистецтвознавство'09. – 2009. – С. 249-264.
4. Poster charm. Poster auctions international, inc. XLII. – New York, 2006.
5. Rene Wanner's Poster Page // [електронний ресурс]: <http://www.posterpage.ch/>

УДК 74.01

Н. М. ВОЛЯНЮК

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО ТА РЕМІСНИЧІ ОСЕРЕДКИ ТЕРНОПІЛЬЩИНИ В КОНТЕКСТІ ХУДОЖНЬО-КУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ

У статті подається панорамний огляд функціонування ремісничих осередків як першооснови народної творчості XIX – XX століть, а також проведено аналіз образотворчого мистецтва на тлі художньо-культурного розвитку.

Ключові слова: мистецька освіта, культура, гончарство, образотворче мистецтво, народна творчість.

Н. М. ВОЛЯНЮК

ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОЕ ИСКУССТВО И РЕМЕСЛЕННЫЕ ЯЧЕЙКИ ТЕРНОПОЛЬЩИНЫ В КОНТЕКСТЕ ХУДОЖЕСТВЕННО-КУЛЬТУРНОГО РАЗВИТИЯ

В статье подано панорамный обзор функционирования ремесленных очагов как первоосновы народного творчества XIX–XX веков, а также проведен анализ изобразительного искусства на фоне художественно-культурного развития.

Ключевые слова: художественное образование, культура, гончарство, изобразительное искусство, народное творчество.

N. M. VOLYANYUK

FINE ART AND HANDICRAFT CELLS OF TERNOPOIL REDION IN A CONTEXT ARTISTICALLY – CULTURAL DEVELOPMENT

The panoramic review of functioning of handicraft as fundamental principles of folk work of XIX – XX century is given, and also the analyses of fine art is conducted on a background artistically – cultural development.

Keywords: artistic education, culture, ceramics, fine art, folk creation.

Відомо, що сутність образотворчого мистецтва полягає у поєднанні інтелекту та почуттів, а також є основою для формування естетичної парадигми смаків, поглядів, переконань. Образотворче мистецтво – це складова частина естетичного розвитку особистості, яка включає в себе культуру художнього мислення, формування і стимулювання пізнавальної, творчої активності на різних етапах художнього розвитку.

Пріоритет освіти мистецького спрямування має стратегічне значення, тому що освітня політика минулого періоду призвела до ідеологізації суспільної свідомості та зниження власне духовного потенціалу загальної культури.

Без сумнівів, мистецька освіта є найпотужнішою інвестицією, що сприяє визначенню пріоритетів суспільства.

Слід сказати, що саме художня освіта вбирає характерні особливості нації, специфіку народної культури, відображає регіональну своєрідність та контрастність на тлі загальнонаціональної культури та мистецтва. Серед найвпливовіших чинників розвитку народної творчості був і залишається мистецько-освітній напрямок. Але, як відомо, найбільші явища довгий час залишаються поза аналізом через їхню масштабність. Для прикладу, від часів заснування форм художньо-промислового та ремісничого вишколу ставка робилася в основному на потужні традиційні осередки домашніх промислів. Подальші історичні характеристики кількісних і якісних змін у таких осередках свідчили про значну спроможність протистояння зовнішнім впливам і часто виявляли імунітет до інвазії невластивих форм художньо-промислового вишколу. Причинами цього були насамперед стійкі традиції і високий рівень народного професіоналізму самих творців.

На початку XXI століття в процесах взаємопроникнення народного і професійного мистецтва шальки терезів остаточно схилилися у бік професійного. Ареал існування народного мистецтва сьогодні значно звузився, творча спроможність найбільших осередків не здатна вберегтися від натиску професійної сфери силою традиції. Сьогодні маємо значний відсоток членів Спілки народних майстрів з дипломами професійної освіти, які за інерцією продовжують брати активну участь в акціях народної творчості, підлаштовуючись під статус майстрів народних художніх промислів і нехтуючи статусом художників-професіоналів, якими є насправді.

На даному історичному етапі розвитку, в період глобалізації, створення єдиної європейської освітньої системи особливо гостро постає питання про збереження національних, культурних, мистецьких та народних традицій.

Пріоритетним постає питання дослідження, збереження та примноження мистецьких, духовних та художніх цінностей регіону шляхом удосконалення системи професійної освіти в галузі традиційного образотворчого мистецтва, яке в свою чергу відображає художньо-творчий потенціал регіону, нації. У сучасній мистецтвознавчій науці вже є значне теоретичне та практичне обґрунтування цінностей та незаперечних здобутків як народних промислів, так і народної спадщини. Однак у міру виникнення народних промислів з'являється необхідність їх наукового осмислення у перспективі розвитку національної духовності.

Незважаючи на різноманітні суспільні негаразди, цей процес переосмислення простежується навіть у сфері релігії, глибоко і всебічно відкриваючи історичні джерела національного буття. Зокрема, Папа Римський Іван Павло II у Львові на зустрічі з молоддю наголосив, що справжня цивілізація оцінюється не лише економічним поступом, а й людським, моральним і духовним розвитком. Пам'ятки народних художніх промислів, культури та мистецтва в історико-хронологічному ракурсі засвідчують високі естетичні ідеали різних сфер життя народу, виявляють невмирущість, незнищенність етнокоду нації, акумулюють у собі національно-інтелектуальну енергію поколінь. Пам'ятки народних художніх промислів у зв'язку з їх об'єктивним виходом з ужитку мають значну патріотично-виховну цінність. Великий їхній вплив також на царину професійної культури й мистецтва, зокрема на формування світогляду та естетичного смаку фахівців різних спеціальностей. Підтримка народної творчості, народного мистецтва має бути на порядку денному в урядових колах нашої держави, оскільки останнім часом особливо яскраво окреслилась нагальна потреба державної підтримки розвитку та реалізації творчої енергії українського народу.

Можна констатувати той факт, що до теми дослідження образотворчого мистецтва, народних ремесел, мистецьких осередків Волині та Галичини звертались сучасні мистецтвознавці, зокрема Р. Шмагало, О. Голубець, Т. Кара-Васильєва, З. Чегусова, О. Данченко та інші. Але звертаючи увагу на архівні джерела, можна сказати, що питання художньо-ремісничого життя конкретно Тернопільщини на рубежі XIX–XX століть і на сьогоднішній день залишається відкритим і майже недослідженим.

Мета статті – проаналізувати вплив народного ремесла на формування образотворчого мистецтва в контексті художньо-культурного розвитку.

Слід зауважити, що в містах та містечках Галицької землі на початку XVII століття ремесло ще не зовсім відокремилося від землеробства, що формувало підґрунтя для подальшого його відокремлення.

Також зароджуються процеси поетапного формування мистецької освіти і мистецьких осередків як першооснови розвитку професійного образотворчого та народного мистецтва. З історичної парадигми проглядається складне соціальне, релігійне, культурне та мистецьке життя населення під окупаційним режимом Польщі. Лише після отримання містом магдебурзького права його становище дещо покращилося у галузі ремесла та культури [1, с. 24-45].

Пройшовши складний шлях становлення і розвитку на теренах історичної минувшини, наші попередники залишили нам матеріали духовної мистецької культури, проклали шлях для подальшого розвитку як народного ремесла, так і образотворчого мистецтва в усіх його проявах.

Ці матеріали наочно переконують нас, що цей край з прадавніх часів є багатограним мистецьким осередком, який впродовж багатьох віків створював самобутню історію, культуру, мистецтво. Художнє ремесло на зламі XIX–XX століть у процесі своєї інтеграції з мистецтвом ставало економічною основою для еволюційного його усвідомлення як необхідності, що сприяло подальшому поділу на декоративно-ужиткове і образотворче мистецтво. Свого найбільшого апогею теоретичний поділ між мистецтвом та ремеслом досяг упродовж XIX століття, що було необхідним для творення нової естетичної теорії [3, с. 420].

Саме народне художнє ремесло, яке було передвісником сучасного образотворчого мистецтва, відзначилося у XIX столітті багатством жанрів та форм, зокрема малярство, ткацтво, килимарство, гончарство, різьба по дереву.

Особливо високого рівня та поширення серед населення досягла різьба по дереву у с. Ягільниця та Терехівщині. У Підволочинську на початку XX століття функціонувало три ремісничі майстерні які підтримували національний дух та художні традиції. У селі Виснівці у 1924-1934 роках діяла державна школа будівельних ремесел, де були слюсарсько-механічний та столярно-будівельний відділи.

Відомо, що у м. Монастирська у середині XX століття жив та працював відомий лемківський різьбяр А. Фігель. Найкращими його роботами є горельєф голови трьох гуралів, погруддя Т.Шевченка та горельєф трьох радянських воїнів [4, с. 452].

Широкого розвитку на початку XX століття набувало гончарство, зокрема у Підволочиську, Буданові, де особливо славився своїми виробами майстер Т. Зеленський.

Малярський декоративний розпис домінував у м. Скалат, яке відоме своїми гончарними виробами та художньою керамікою. Тут переважно виготовляли високі глечики з вузькими шийками, бочілки, куманці, глеки з широкими розхилами, миски, свічники, дитячі іграшки, які виконували з великою майстерністю [3, с. 446]. Також гончарне ремесло процвітало у селі Струсів, де працювало приблизно до двадцяти гончарів, які виробляли переважно чорний неполиваний посуд, характерний тільки для цього регіону. Вироби цих майстрів відзначалися старанним моделюванням форми. Слід зауважити, що завдяки своєму таланту та майстерності деякі гончарі Струсова емігрували до Канади, Аргентини. У галузі гончарства також відзначились майстри з Кременця, зокрема О. Буданов та М. Струсова які виготовляли керамічний посуд, а також крім поширеного геометричного орнаменту в розписі кераміки, вони застосовували жанрові, побутові та соціальні мотиви.

Килимарство як основа ремісничої діяльності було одним з найпоширеніших галузей художньої зайнятості на території України. Основним осередком килимарства та ткацького виробництва на Тернопіллі у кінці XIX століття було с. Чернехівці, де виготовляли пояси, вовняні запаски, оздоблені різного типу орнаментами та відповідною кольоровою гамою.

В орнаментах килимів Зборівського району переважали геометричні фігурки широкого спектра використання, де домінували малинові та сині кольори. На території Кременецького району були дієвими курси килимарства, діяльність яких викликала неоднозначну оцінку сучасників.

У загальній структурі промислового розвитку суттєво домінували селянські кустарні промисли. Селянська молодь, здебільшого українці християнського віросповідання, виявляли особливе зацікавлення навчанням у промислових школах. Однак вступити у ці школи було нелегко, та й надаючи учням основи ремесел, вони мало звертали увагу на мистецький бік навчання, розвиток мистецького смаку, не враховували індивідуального підходу у навчанні [2, с. 51].

Не можливо оминати увагою становлення малярства, яке розвивалося поряд з ремеслом та виконувало його функції. Одним з найвідоміших майстрів малярного промислу краю того часу був Ю. Панькевич (1863-1933рр.). З його ім'ям пов'язане становлення українського мистецтва XIX – першої половини XX століття. Юліан Панькевич, як і його батько, займався релігійним малярством, вносячи в нього народний колорит, різноманітні орнаменти, побутові деталі. Високу оцінку свого часу мали його картини «Ісус Христос», «Богородиця», «Сільська Мадонна». Він завжди відстоював реалістичний напрямок у малярстві та з обуренням виступав проти тих «знавців», які дивилися за костюмами, а «лиць не бачили». Важка хвороба нервів не дала Ю.Панькевичу здійснити усі творчі задуми, його надії на ренесанс української культури в умовах Радянської України залишилися нездійсненими[1, с. 151].

Також слід сказати, що серед когорти незаслужено забутих славетних українських художників першої половини XX століття особливе місце займає наш земляк П. В. Терещук, що народився в с. Вибудів Козівського району на Тернопільщині в 1866р. Жив та працював у Відні. Автор та виконавець іконостасу у соборі Пресвятої Трійці в м. Бережани. Про життєвий та творчий шлях Петра Терещука майже немає ніяких публікацій у довоєнній періодиці чи літературі та сучасних енциклопедичних виданнях. Ймовірно, що значна частина творчого доробку збереглася у віденських музеях та австрійських приватних збірках, які ще чекають на своїх дослідників.

Значний внесок у розвиток української графіки зробив П. Обаль (1900-1987рр.). Його дереворити та ліногравюри відзначаються композиційною вишуканістю й глибоким насиченням образів.

Тисячолітню традицію візантійської ікони, яку перервали реалісти XIX століття, прагнув продовжити М. Осінчук. Він намагався уникнути повторення і копіювання старих зразків та створити нові форми іконопису, що ґрунтуються на традиційному українському народному мистецтві.

Приїзд І. Франка у Микулинці відобразив у своїх роботах місцевий художник М. Гончарук роботи якого зберігаються у музеях Тернополя.

Це, звичайно, висвітлені не всі відомі постаті та особистості Тернопілля, які своєю творчістю прославили рідний край, багато імен забуті сучасниками та чекають на свої дослідження науковцями. Потрібно досягати високого рівня професіоналізму, щоб втілити народне, національне в мистецтві, художніх промислах, ремеслах. Саме в таких витворах відчуваються етнічно-гуманістичні позиції нації, душі народних майстрів. Лише сукупність і єдність духовної національної основи з її практичною реалізацією у життя засвідчать прийдешні перспективи розвитку нових вартостей світогляду.

Сьогодні можемо констатувати той факт, що народне мистецтво, образотворча діяльність, художні промисли та ремесла не були обділені дослідженнями мистецтвознавців другої половини XX століття. Утім існуючі праці цього часу фактично не подають детальних відомостей про наявність та характер розвитку образотворчого мистецтва та ремісничих

осередків даного регіону. Культурна, мистецька та художня спадщина Тернопілля є однією з найцікавіших і найменш досліджених сторінок в історії Галичини та ще потребує вивчення.

Отже, саме ремесло було першоосновою зародження художнього мислення, розвитку естетичного смаку, адже реміснича діяльність стала фундаментом для традиційного образотворчого мистецтва. Панорамний огляд становлення образотворчого мистецтва та ремісничих осередків дає змогу побачити, що художнє ремесло було важливим чинником, рушійною силою та передумовою для функціонування народного мистецтва в усіх його проявах. Тільки цей процес взаємодії і взаємовпливу «ремесло – мистецтво» міг створити підвалини для подальшої еволюції та інтерпретації української художньої творчості як основи сучасної мистецької діяльності.

Саме тому важко переоцінити роль ремесла у становленні сучасного образотворчого мистецтва.

Подальші дослідження передбачається провести у напрямі поглибленого вивчення саме художньої ремісничої діяльності населення Кременецького повіту першої половини XIX століття.

ЛІТЕРАТУРА

1. Історія міст і сіл Української РСР. Тернопільська область: [у 26 т.] / Голов. редкол.:Тронько П.Т.(голова) та ін. Кн. 5 / Обл. редкол.: Синявська І. М.(голова) та ін.. – К., 1973. – 639 с.
2. Матеріали Всеукраїнської конференції: «Сучасне народне мистецтво України: теорія і реальність». – Львів: Українські технології, 2002. – 80 с.
3. Шмагало Р.Т. Мистецька освіта в Україні середини XIX – середини XX ст.: структурування, методологія, художні позиції Р. Т. Шмагало. – Львів: Українські технології, 2005. – 528 с., 742 іл.
4. Шудря Є.С. Дослідники народного мистецтва: Бібліографічні нариси. Зошит 3 / [За ред. д-ра мистецтвознавства М. Р. Селівачова] / Є. С. Шудря. – К.: Вісник «Ант», 2008. – 116 с.: іл.

УДК 7.021

Ю. Я. ЯНЧУК

ОСОБЛИВОСТІ ГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА РОСТИСЛАВА ГЛУВКА

У статті розглядається графічна творчість Ростислава Глуква в історії розвитку українського образотворчого мистецтва другої половини XX ст. Досліджено життя та діяльність Р.Глуква в контексті історії української графіки його доби в Україні та в еміграції.

Ключевые слова: художник-графік, образність, емоціональні оцунення, пленер.

Ю. Я. ЯНЧУК

ОСОБЕННОСТИ ГРАФИЧЕСКОГО ИСКУССТВА РОСТИСЛАВА ГЛУВКА

В статье рассматривается графическое творчество Ростислава Глуква в истории развития украинского изобразительного искусства второй половины XX в. Исследована жизнь и деятельность Р. Глуква в контексте истории украинской графики его эпохи в Украине и в эмиграции.

Ключові слова: художник-графік, образність, емоційні відчуття, пленер.

Y. Y. YANCHUK

FEATURES GRAPHICAL ARTS ROSTISLAV HLUVKA

The article deals with graphic art Rostislav Hluvka in the history of Ukrainian fine art of the second half of XX century. The life and activity of R. Hluvka in the context of the history of Ukrainian schedules his time in Ukraine and the diaspora.

Keywords: artist-graph, vividness, emotional feelings, пленер.